

Historie A - Stx

Vejledning/Råd og vink

Afdelingen for gymnasiale uddannelser, 2010

Alle bestemmelser, der er bindende for undervisningen og prøverne i de gymnasiale uddannelser, findes i uddannelseslovene og de tilhørende bekendtgørelser, herunder læreplanerne. Denne Vejledning/Råd og vink indeholder forklarende kommentarer til nogle af disse bestemmelser, men indfører ikke nye bindende krav. Desuden gives eksempler på god praksis samt anbefalinger og inspiration, og den udgør dermed et af ministeriets bidrag til faglig og pædagogisk fornyelse.

Citater fra læreplanen er anført i kursiv.

1. Identitet og formål.....	1
1.1 Identitet	1
2. Faglige mål og fagligt indhold	2
2.1 Faglige mål.....	2
Eksempel: Mennesket som historieskabende og historieskabt	5
2.2 Kernestof.....	7
Indtil 1453: Samfundenes tilblivelse	8
1453-1776: Nye verdensbilleder.....	9
1776-1914: Brud og tradition	10
1914-1989: Kampen om det gode samfund.....	10
1989-i dag: Det globale samfund.....	11
2.3 Supplerende stof.....	12
3. Tilrettelæggelse.....	12
3.1 Didaktiske principper.....	12
3.4. Samspil med andre fag.....	18
Fagligt samarbejde	19
Historie og Almen studieforberedelse.....	19
4.2 Prøveform	20
Eksamensgrundlaget	21
Orientering af eleverne.....	21
Trækning af opgaven	21
Forberedelsen	22
Eksaminationen.....	22
4.3 Bedømmelseskriterier	22

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Historie drejer sig om, hvorledes mennesker har levet sammen og forholdt sig til samfund og naturgrundlag fra oldtiden til i dag. Historie giver viden om begivenheder, udviklingslinjer og sammenhæ-

ge og bidrager til at skabe en fælles baggrund for udvikling af identitet og bevidsthed. Centralt i faget er tolkningen af de spor, den historiske proces har efterladt sig, og hvorledes tolkninger af historien bliver brugt. Historie er både et humanistisk og samfundsvidenskabeligt fag.

Udgangspunktet for historie er menneskets handlinger, hvorledes mennesket gennem tiderne i medspil og modspil har udnyttet naturgrundlaget og udviklet samfund og fællesskaber. Mennesket er historiens aktører, hvis handlinger og valg skaber de materielle vilkår og samfundsmæssige rammer.

Historie beskæftiger sig således med sammenhængen mellem menneskets handlinger og de strukturer, disse handlinger foregår indenfor. Historie er humanistisk i sit fokus på menneskets handlinger/aktiviteter, men også samfundsvidenskabeligt, fordi handlingerne/aktiviteterne ses i en strukturel/samfundsmæssig sammenhæng.

1.2 Formål

Historiefaget tjener på en gang et dannelsesmæssigt og studieforberedende formål med vægt på elevernes udvikling af personlig myndighed. Faget udvikler elevernes historiske viden, bevidsthed og identitet, samt stimulerer deres interesse for og evne til at stille spørgsmål til fortiden for at nå forståelse af den komplekse verden, de lever i. Eleverne opnår viden om og indsigt i centrale begivenheder og udviklingslinjer i Danmarks historie, Europas historie og verdenshistorie, om egen kulturel baggrund og andre kulturer. Faget giver redskaber til at vurdere forskelligartet historisk materiale og sætter eleverne i stand til at bearbejde og strukturere de mange former for historieformidling og historiebrug, som de stifter bekendtskab med i og uden for skolen. Gennem arbejdet med det historiske stof opøves elevernes kritisk-analytiske og kreative evner.

Historiefaget er en dialog mellem elevernes nutidige forestillingsverden og deres spørgsmål til fortiden. I dialogen møder eleverne en mangfoldighed af eksempler på, hvordan mennesker til forskellig tid og i forskellige kulturer har indrettet sig, levet, tænkt og skabt fællesskaber og samfund.

Herved udfordres elevernes forestillingsverden, og de får grundlaget for en nuanceret stillingtagen til andre måder at se verden og tilværelsen på. Historiefaget medvirker til at udvikle elevernes personlige myndighed og kreativitet, når de skal træffe valg og indgå som aktive borgere i et demokratisk samfund.

Forudsætningen for historiefaget er, at undervisningen udvikler elevernes tidsfornemmelse og indsigt i den historiske udviklingsproces ved at kombinere viden om centrale udviklingslinier i Danmarks historie og Europas/Verdens historie med fordybelse i historiske problemstillinger.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Faglige mål

Eleverne skal kunne:

- redegøre for centrale udviklingslinjer og begivenheder i Danmarks historie, Europas historie og verdenshistorie, herunder sammenhænge mellem den nationale, regionale, europæiske og globale udvikling*
- dokumentere viden om forskellige samfundsformer*
- formulere historiske problemstillinger og relatere disse til deres egen tid*

- analysere samspillet mellem mennesker, natur og samfund gennem tiderne
- analysere eksempler på samspil mellem materielle forhold og menneskers forestillingsverden
- forklare samfundsmæssige forandringer og diskutere periodiseringsprincipper
- reflektere over mennesket som historieskabt og historieskabende
- indsamle og systematisere informationer om og fra fortiden
- bearbejde forskelligartet historisk materiale og forholde sig metodisk-kritisk til eksempler på brug af historien
- formidle historisk indsigt på forskellige måder og begrunde dem
- demonstrere viden om fagets identitet og metoder

Læreplanen indeholder 11 faglige mål, som er retningsgivende og overordnede krav til undervisningen. De er samtidig bedømmelseskriterierne til eksamen, hvorfor målene er styrende i forhold til undervisningens indhold. Det betyder, at der kan være faglige mål, som nødvendiggør et indhold, der ikke specifikt er formuleret i kernestoffet.

De faglige mål skal derfor opfattes som undervisningens ankerpunkter, som også undervisningen i andre fag kan forholde sig til. De faglige mål er *ikke* opstillet i en prioriteret rækkefølge og skal gennem gymnasieforløbet inddrages således at der arbejdes med en progression i kvaliteten af de faglige mål. Der skal arbejdes løbende med de faglige mål på forskellige taksonomiske niveauer fra grundforløb til 3.g.

De 11 faglige mål skal tilsammen være fagets bidrag til udvikling af ”*elevernes historiske viden, bevidsthed og identitet, og dermed medvirke til at stimulere deres interesse for og evne til at stille spørgsmål til fortiden for at nå forståelse af den komplekse verden de lever i.*”

Nedenfor følger en uddybning af de 11 faglige mål med forskellige eksempler på, hvorledes målene kan opfyldes. Det er her vigtigt at være opmærksom på, at målene er det, undervisningen skal rettes imod, og at de kan nås på forskellig måde. Eksemplerne i det følgende skal derfor ses som *vejledende*.

– *redegøre for centrale udviklingslinjer og begivenheder i Danmarks historie, Europas historie og verdenshistorie, herunder sammenhænge mellem den nationale, regionale, europæiske og globale udvikling*

Dette faglige mål skal ses som et resultat af det samlede 3-årige forløb. Viden om centrale udviklingslinjer tilegnes både i oversigtsforløb og i forløb med fordybelse inden for en afgrænset periode. Ethvert forløb skal sættes ind i en større sammenhæng for at opfylde dette mål.

Eksempelvis i et forløb om de store revolutioner og udviklingen af demokratiet anlægges det synkro-ne(horisontale) perspektiv i arbejdet med indblik/udblik mellem Europas historie og Danmarks historie. I det diakrone(vertikale) perspektiv sættes forløbet ind i en tidsmæssig sammenhæng, der belyser baggrunden for revolutionerne, etablering og udvikling af demokrati.

Man skal tilstræbe at eleverne, gennem arbejdet med de forskellige forløb henover de 3 år, opnår et sådant vidensniveau, at de bliver i stand til at kunne redegøre for de væsentligste faser og hovedtræk i landbrugs-, industri- og videnssamfundets udvikling. Det tilstræbes at eleverne opnår grundlæggende overblik og sammenhængsforståelse.

– *dokumentere viden om forskellige samfundsformer*

I læreplanen skelnes der mellem dynamiske 'udviklingslinjer' og 'samfundsformer', og det sidste omfatter typer på samfundsdannelser, der kan ses under en politisk, en økonomisk, en social og en mental synsvinkel. Eleven bør for at opfylde dette mål kunne dokumentere kendskab til fx teokrati, det feudale samfund, demokrati, diktatur og overnationale samfund. Til de forskellige typer knytter sig måske markante personligheder. Det må løbende give anledning til at diskutere forholdet mellem aktør og struktur.

– *formulere historiske problemstillinger og relatere disse til deres egen tid*

At 'relatere til deres egen tid' skal fastholde historiebevidsthedsperspektivet og være en garant for, at eleverne hele tiden ved, hvorfor de arbejder med et givet emne. Desuden er det vigtigt at eleverne reflekterer over, hvordan han eller hendes egen historiske bevidsthed præger den måde, fortidens spor betragtes på.

Forudsætningen for, at eleven bliver i stand til at formulere selvstændige historiske problemstillinger i relation til stoffet, er, at denne formuleringsevne bliver øvet så tidligt i forløbet som muligt. Der vil her være tale om en progression fra et lærestyret arbejde med og diskussion af problemstillinger til selvstændige formuleringer i slutningen af gymnasieforløbet. Eleverne skal lære at skelne mellem spørgsmål, problemstillinger, hypoteser, og hvilket taksonomisk niveau, der kan anvendes i løsningen.

– *analysere samspillet mellem mennesker, natur og samfund gennem tiderne*

Alle kernestoffets emner kan bidrage til at opfylde dette mål, og alle forløb bør omfatte en demonstration af samspillet mellem de tre anførte faktorer. Dette faglige mål forudsætter både faktuel viden og en evne til at sætte denne viden ind i forskellige sammenhænge.

Desuden vil det være givtigt i undervisningen at sammenholde enkle og mere sammensatte årsagsforklaringer: fx Vesuvus udbrud i år 79 ødelagde Pompeji, årsagerne til den industrielle revolution. Det er hensigtsmæssigt at sætte de historiske eksempler i relation til elevernes egne forestillinger om vægtningen af de tre faktorer i nutiden, fx vulkanudbruddet på Islands betydning for det moderne menneske og samfund.

- *analysere eksempler på samspil mellem materielle forhold og menneskers forestillingsverden*

I langt de fleste forløb vil den gensidige påvirkning mellem ånd og materie være i fokus, og for at opfylde dette krav, vil det være hensigtsmæssigt at inddrage nogle teoretiske overvejelser, der lægger vægt på henholdsvis materielle og ideelle forklaringer. Hvordan har menneskenes forestillingsverden påvirket de materielle forhold og hvordan har de materielle forhold påvirket menneskenes forestillingsverden og bevidsthed. Har protestantisme og kapitalisme udviklet sig som resultat af gensidig påvirkning? Hvordan har den industrielle udvikling påvirket menneskenes bevidsthed? Endelig kunne behovet for at forklare det senmoderne samfunds forbindelse mellem materiel udvikling og bevidsthed føre til et ønske om, at arbejde med modernitetsbegrebet med udgangspunkt i renæssancetidens individualisme og rationalisme.

– *forklare samfundsmæssige forandringer og diskutere periodiseringsprincipper*

Det er en central del af historiefaget at beskæftige sig med forandringer, forsøge at forklare hvorfor noget forandrer sig – det kan være samfund, menneskeopfattelser, livsbetingelser for bestemte grupper osv. Samfundsforandringer kan være enten af social, politisk, økonomiske, naturbetinget eller mental

art, og netop en tematisk anlagt undervisning vil kunne give indblik i forskellige årsagskonstellationer. Hvad var årsagerne til henholdsvis borgerlige og socialistiske revolutioner? Kan vi spore den første årsag til, at en større samfundsomvæltning fandt sted? Forandringer har traditionelt været grundlaget for periodeinddeling af historien. Det lange kronologiske perspektiv er et af fagets særkender. Læreplanen er struktureret efter 5 periodeinddelinger, hvor de konkrete årstal alle markerer begivenheder, der har ført til centrale forandringer. Eleverne kan have udbytte af løbende at blive inddraget i overvejelser over kriterierne både for læreplanens periodeinddelinger og for andre inddelinger. For at opnå den erkendelse, at også en læreplan i historie er et dokument, en historisk konstruktion, formuleret i en tid og af nogle personer, der er præget af bestemte værdier og historiske forudsætninger. Kronologiforløbet i 3.g vil være et oplagt sted at lave en sådan mere overordnet diskussion af periodiseringsprincipper baseret på de temaer, eleverne har arbejdet med.

– reflektere over mennesket som historieskabt og historieskabende

Historisk bevidsthed handler om at erkende, at ethvert menneske er historieskabt, og at ethvert menneske er med til at skabe sin egen og samfundets fremtid. Et vigtigt formål med historieundervisningen i gymnasiet skulle gerne være at gøre eleverne mere bevidste om deres egen historiske bevidsthed. Mottaget i historisk bevidsthed er, at vi som mennesker hele tiden fortolker fortiden for at forstå den nutid, vi lever i, og at vi i denne proces udvikler forventninger til fremtiden.

Ved at udvikle bevidstheden om fortid-nutid-fremtid-relationen hos eleverne udvikles deres selv- og omverdensforståelse, men også deres personlige evne til at forholde sig aktivt til nutiden for at påvirke fremtiden på såvel det personlige som det samfundsmæssige plan. Det er centralt, at eleverne bliver bevidste om, at enhver historisk og nutidig udviklingsproces er resultater af valg og ikke af en udefinerbar udviklingskraft, der styrer uafhængigt af vore ønsker og valg. Enhver tid har sin "ikke-virkelige-gjorte fremtid", det vil sige alle de valg, der ikke er blevet taget, overfor de valg, der blev taget, og som vi i dag kender resultatet af.

Eksempel: Mennesket som historieskabende og historieskabt

Terrorangrebet 11. september 2001 og reaktionerne herpå, kulminerende med krigen i Irak og Afghanistan, er eksempler på, at mennesker skaber historie. Hvilken betydning får det, når præsident George W. Bush bruger ordet "korstog" få dage efter angrebet på World Trade Center? Samtidig er næste generation påvirket af disse historiske begivenheder. Hvilken historie skaber vi? Hvordan skal vi som enkeltindivider forholde os til vores egen kulturs udvikling? Hvordan kan vi påvirke den og hvordan er vi selv påvirket?

- indsamle og systematisere informationer om og fra fortiden

En forudsætning for, at dette kan ske er, at eleverne bliver fortrolige med at bruge et bibliotek, databaser og øvrige informationskilder på nettet, således at de hurtigt kan finde frem til bøger, artikler eller andre informationer om bestemte emner. Eleverne opøves i at bruge opslagsværker, kort og statistikker. Informationsmængden betyder, at eleverne er nødt til at lære at sortere og vurdere det fundne materiales karakter og at kunne systematisere det i forhold til en given historisk problemstilling. Det vil derfor være god praksis gradvist at opøve elevernes selvstændighed i forhold til at vurdere og systematisere materiale.

– *bearbejde forskelligartet historisk materiale og forholde sig metodisk-kritisk dokumenterende til eksempler på brug af fortiden.*

Eleverne møder historien på mange forskellige måder og i mange forskellige ikklædninger. Det er således ikke længere kun i skolen og i de traditionelle historiske materialer, at elevernes historiske bevidsthed udvikles. I historieundervisningen lærer eleverne grundlæggende materiale- og kildekritiske begreber og bliver i stand til at analysere forskelligartet historisk materiale. Omdrejningspunktet er det funktionelle materialebegreb, hvilket indebærer at alt kan være historisk materiale, hvis det underlægges en metodisk-kritisk analyse. Endvidere at det ikke er materialets indhold, der bestemmer svaret, men vore spørgsmål til det. Undervisningen i historie bør give eleverne den forståelse for, at den historie, der fremlægges i undervisningsmaterialet, er udtryk for en brug af historien – at der er tale om én fortolkning frem for en anden. Med andre ord er der tale om forskellige historiesyn. Eleverne skal således opøves i at klassificere det materiale, de får udleveret i forbindelse med undervisningen. Herunder fx også hvad forskellen er på fiktion og faktion. Der kan eventuelt være tale om inddragelse af historiografiske værker?

I den forbindelse skal det nævnes at de metodiske overvejelser selvfølgelig også overføres og opøves ved anvendelse af netbaserede informationskilder.

- *demonstrere viden om fagets identitet og metoder*

Fagets identitet er i læreplanen beskrevet, som et fag med omdrejningspunkt i samspillet mellem mennesker, samfund og natur fra oldtiden til i dag.

Det er i den sammenhæng vigtigt, at eleverne får kendskab til og forståelse for, hvilke stofområder faget traditionelt beskæftiger sig med, så som begivenheder, udviklingslinjer og sammenhænge. Centralt i arbejdet med fagets identitet står, at eleverne oparbejder en indsigt i, hvordan tendensen i et historisk udsagn afspejler dets ophav. Heraf følger at eleverne også skal have kendskab til, hvorledes brug og misbrug af historien afspejler sig i historiske forløb. Endvidere at eleverne får en indsigt i fagets muligheder og begrænsninger.

Da historiefaget både er et humanistisk og samfundsvidenskabeligt fag, er det hensigtsmæssigt at eleverne får kendskab til de to hovedområder som historiefaget er en del af, herunder videnskabsteori. Et fag kendetegnes ved de spørgsmål, det stiller til sit materiale. Her er det relevant at indføre sondringen mellem nomotetiske og idiografiske videnskaber. De første er generaliserende (nomos = lov på græsk) og hører klart til i samfundsvidenskaberne og de idiografiske videnskaber, hvis hovedfokus er det enestående, hører til i humaniora. Begge typer af spørgsmål stilles i historievidenskaben, og eleverne skal opøves i at udforme problemstillinger og opstille hypoteser.

Historisk metode er en fremgangsmåde, der anvendes til at nå historisk erkendelse og bevidsthed.

Eleverne opøves i at demonstrere metodisk forståelse skriftligt såvel som mundtligt.

Det er vigtigt, at det står klart for eleverne, hvordan man arbejder i historie, og at de gøres i stand til at kunne begrunde hvorfor. Det er nødvendigt i den forbindelse at udvikle elevernes kendskab til fagets metoder, således at de klart kan skelne mellem teori og empiri.

Eleverne opøves løbende i anvendelsen af historiefagets metoder (fremgangsmåder og værktøjer), som nævnt i nedenstående:

- Materialekritik:
  - Genre- og ophavsbestemmelse
- Tekstanalyse:
  - Anvende et relevant begrebsapparat til at undersøge og sammenligne budskaber, holdninger, argumentation og struktur
- Dokumentation:
  - Kunne underbygge forskellige synspunkter, påstande og udsagn og kunne falsificere og verificere opstillede hypoteser
- Modeller, skemaer og statistik:
  - Anvende modeller og kunne aflæse tabeller og generalisere
- Undersøgelsesmetoder:
  - kunne gennemføre et interview, udarbejde spørgeskemaer, arbejde kvalitativt og kvantitativt

- *formidle historisk indsigt på forskellige måder og begrunde dem*

Eleverne kan styrke deres historiske erkendelse og bevidsthed ved at formidle historiske problemstillinger.

Eleverne præsenteres for forskellige formidlingsformer, som kan bidrage til deres indsigt i og forståelse af formidlingsproblematikkens mangfoldighed. Eleverne skal opøves i at vælge hensigtsmæssige fremstillingsformer i relation til stoffet.

Det er vigtigt, at eleverne ved hvem modtageren er og hvilket niveau man bør ramme, før de vælger formidlingsform. Det er vigtigt at eleverne kan begrunde det valg de har gjort i forhold til form og indhold.

Eleverne kan anvende mange forskellige formidlingsformer, hvoraf nogle er omtalt her.

Af skriftlige formidlings muligheder kan der være tale om at anvende eksempelvis: Power Point, litterærartikel, artikel til en avis, Illustreret Videnskab, reklame, en almindelig skriftlig fremstillingsform, synopsis og udarbejdelse af et undervisningsmateriale til andre klasser og klassetrin.

Af mundtlige formidlingsformer kan mundtligt oplæg, foredrag, rollespil, podcast samt formidling af resultaterne af et gruppearbejde m.m anvendes.

Af mere net- og mediebaserede formidlingsformer kan der være tale om blogs, hjemmesider, TV-udsendelser, spillefilm såvel som dokumentarfilm.

2.2 Kernestof

”Historiefagets kernestof er centrale begivenheder, perioder og udviklingslinjer i såvel Danmarks historie som verdenshistorie med særlig vægt på Europas historie.”

Kernestoffet og det supplerende stof udgør den indholdsmæssige forudsætning for opfyldelsen af de faglige mål. Kernestoffet er det, alle gymnasieelever skal kende til, og som skal være deres fælles

grundlag. Det supplerende stof i faget skal perspektivere og uddybe kernestoffet og i det hele taget udvide den faglige horisont, så eleverne lever op til de faglige mål.

Man kan kun leve op til de faglige mål ved at inddrage en række centrale forhold som produktion, teknologi og organisation i forskellige samfundsformer, konflikt og samarbejde mellem stater eller samfundsgrupper, mentalitet og tilværelsestolkninger, myter og realitet i historien. Kernestoffet skal altså ikke gennemgås som en blot og bar begivenhedshistorie med udgangspunkt i en såkaldt grundbog.

Kernestoffet kan med fordel tematiseres henover de 5 historiske tidsperioder. Dette sikrer, at et bredt udsnit af historien inddrages i undervisningen, således at alle 5 historiske tidsperioder er lige gyldige. For at fremme tematiseringen i tidsperioderne og henover tidsperioderne har disse fået overskrifter.

Kernestoffet har i overvejende grad dansk og europæisk vægtning. Dette bør ikke udelukke inddragelse af eller en dyberegående beskæftigelse med ikke-europæisk historie; se nærmere under supplerende stof.

Timetallet levner ikke mulighed for at erhverve en dyberegående indsigt i alle stofområder. Lærer og elever må derfor drøfte, hvilke perioder og temaer klassen vil arbejde med, således at der i visse sammenhænge arbejdes med at opnå overblik og sammenhængsforståelse, og i andre mere dybdeborende og metodisk-analytisk. I planlægningen af sidstnævnte forløb skal der medtænkes supplerende stof. Alle forløb skal enten relateres til eller tage udgangspunkt i elevernes egen samtid, derfor er det sådanne overvejelser, der er vægtet i de nedenstående skitserede forløbseksempler. Temaforslagene efter hvert tidsafsnit er, som vejledningen foreskriver, selvfølgelig ment som *vejledende*.

Kernestoffet er følgende:

Indtil 1453: Samfundenes tilblivelse

- antikkens samfund
- Danmarks tilblivelse
- europæisk middelalder
- verden udenfor Europa

Perioden er kendetegnet ved samfundenes tilblivelse, forskellige samfundstyper, som teokratier, demokratier og diktaturer etableres. Hvordan er det Europa, vi kender i dag, blevet til?

Indblik i antikkens forskellige styreformers, herunder hvordan demokratiet udviklede sig. Er EU en genoplivning af Romerriget, som nogen påstår. Rom prægede Europa varigt, juridisk, sprogligt og religiøst. Romerriget fik tillige stor symbolværdi for eftertiden: Karl den Store, Det Tysk-romerske Kejserrige, Det russiske Zarvælde, Den italienske Fascisme, EU. Mytologien blev udfordret af filosofien. Udviklingen i kunst og kultur satte standarder for eftertiden og indgår stadig i vore nutidige værdiforestillinger.

I en diskussion af, hvad det vil sige at være dansk i dag, vil det være uomgængeligt at drøfte, hvornår og hvordan Danmark blev til. Det vil være naturligt at arbejde på tværs af alle tidsafsnittene med temaet dansk identitet. Man kan i arbejdet med Danmarks tilblivelse vælge at fokusere på vikingetiden med begyndende statsdannelse, kristendommens indførelse, indre og ydre ekspansion eller på Valdemarstiden med forholdet mellem kongemagt og kirke. Var vi i tæt kontakt med omverdenen eller blot et lille isoleret samfund højt mod nord?

Europæisk middelalder er en senere tids benævnelse for de tusind år, der fulgte det vestromerske riges fald. Romerrigets politiske, sociale og økonomiske system brød gradvist ned, og i stedet fremstod feudalstruktur og kristendom som bærende faktorer i middelaldersamfundet. I højmiddelalderen rejstes borge, katedraler og klostre over hele Europa. På tværs af middelalderens brogede mangfoldighed kan

man med rimelighed tale om etableringen af en kristen enhedskultur i Europa. Det vil dog være enøjet kun at fokusere på den kristent baserede enhedskultur i middelalderen. I middelalderen var kristendom og kristenhed netop i ganske særlig grad udfordret af islam og den muslimske verden. Først gennem den arabiske militære og kulturelle ekspansion tværs gennem Nordafrika og op gennem den pyrenæiske halvø, dernæst massivt gennem korstogsperioden. Siden gennem osmannernes ekspansion gennem Lilleasien og Balkan indtil de brød gennem Konstantinopels mure den 29.maj 1453.

Det er for alle tidsperioder vigtigt, at der inddrages problemstillinger i undervisningen som omhandler verden udenfor Europa. Stofområder som Kina og konfutianismen, Indien og hinduismen eller Japan og samurairerne kunne være særdeles velegnede.

Tema inden for tidsafsnittet: Stat og religion fra oldtid til renaissance.

Tema henover tidsafsnittene: Danskerne i verden fra vikingetid til i dag.

1453-1776: Nye verdensbilleder

- renæssancen
- reformationen
- oplysningstiden
- kolonisering.

Nye verdensbilleder formede sig både når det gjaldt den ydre og den indre verden. Individualisme, kapitalisme, fornuftsdyrkelse og globalisering er centrale fænomener i vor moderne verden. I renæssancen søgte man tilbage til antikken efter inspiration. Den produktive bykultur i Norditalien og siden Tyskland og Nederlandene skabte den økonomiske baggrund for renæssancekunst og – arkitektur. Fokus blev sat på det enkelte menneske og dets muligheder.

Reformationen og renæssancen var to sider af samme historiske udvikling. Med reformationen blev der lagt større vægt på individet og dermed det individuelle gudsforhold. De reformatoriske bevægelser var udbredte i 1400-tallet, men fik deres gennembrud i 1500-tallet. I et arbejde med reformationen er det oplagt at afklare de teologiske meningsforskelle, men i høj grad også at lægge vægt på de økonomiske og politiske interessemodsætninger. Vægten kan lægges på enten den danske eller tyske reformation. En tematisering henover alle tidsafsnit om danskernes religiøse tilhørsforhold.

Oplysningstiden var en periode præget af enevælde og hierarki, men også af borgerskabets fremmarch og ideer om forandring. Kant definerede oplysning som menneskets udgang af dets selvforskyldte umyndighed, og den store franske encyklopædi blev skrevet med dette for øje. Tilliden til de naturvidenskabelige fremskridt var stor. Politiske og økonomiske teorier, der stadig sætter dagsordenen, blev formuleret. I den forbindelse kan stx bekendtgørelsens § 1 stk. 4 og 5 inddrages og samspillet mellem uddannelsens formål og historiefagets faglige mål overvejes.

Fra opdagelserne og frem blev store dele af verden gennem handel, krig og kolonisering bragt under europæisk indflydelse og kontrol. Denne europæiske ekspansion fik afgørende konsekvenser for de berørte områder, økonomisk, socialt, kulturelt, men i høj grad også for Europa selv. Import af sølv og kolonialvarer forandrede Europas økonomi. Mødet med fremmede kulturer gav nye udfordringer og overvejelser: i processen i Valladolid diskuteredes således indianernes menneskelighed og deres rettigheder.

I undervisningen kan man vælge at fokusere på den danske slavehandel og kolonipolitik, som trækker spor helt op i nutiden, fx gennempakhuse og palæer i København og gennem personlige relationer til Vestindien.

Tema inden for tidsafsnittet: Individ og samfundsopfattelser.

Tema henover tidsafsnittene: Forskellige tiders verdensbilleder og forestillinger.

1776-1914: Brud og tradition

- revolutioner
- dansk demokrati
- national identitet
- industrialisering
- imperialisme.

Perioden rummer revolutioner og kontrarevolutioner, liberalismen som brud og konservatismen som tradition. Tradition i form af enevælde, som med etableringen af demokratiet medfører et brud.

Revolutioner i Amerika og Frankrig i slutningen af 1700-tallet ændrede hele den politiske og sociale dagsorden. Revolutionære bevægelser blev fra da af en konstant trussel mod den herskende orden. Perioden giver anledning til at arbejde med de tre klassiske ideologier, liberalisme, konservatisme og socialisme i undervisningen.

Historiefaget kan give eleverne en dyberegående indsigt i den ofte konfliktfyldte udvikling af demokratiets former og værdier. 1848 var det store revolutionsår. Inspiration fra udlandet, styrkelsen af de nationalliberale samt treårskrigen gav stødet til, at dansk enevælde blev afløst af dansk demokrati i 1849. Væsentlige elementer af 1849-grundloven kan genfindes i den nugældende grundlov af 1953.

Fra slutningen af 1700-tallet har begreber som nation og national identitet samt folk og folkesuveræniteten præget den politiske dagsorden i Europa og siden at brede sig til resten af verden. I Danmark blev det nationale tilhørsforhold således af afgørende betydning for de to slesvigske krige. I undervisningen kan det være afklarende at introducere begreberne nation og nationalstat, ligesom en drøftelse af det nationale som kollektiv identitet og sammenhængskraft.

Inden for landbruget sker der et brud, landboreformerne gennemføres, og nye økonomiske og sociale muligheder opstår. Med industrialiseringen blev der sat en ny dagsorden i 1800-tallet, økonomisk, teknologisk, socialt og politisk. Urbaniseringsprocessen var massiv, og landbrug som den hidtil ubestridte produktionsform blev udfordret af industrien. En ny type klassesamfund opstod, og en arbejderbevægelse med egen organisation og ideologi etableredes.

Den europæiske ekspansion antog i den sidste del af 1800-tallet en ny karakter. Perioden fik siden betegnelsen imperialismen. Det kan diskuteres, i hvilket omfang industrialisering, stormagtsrivalisering, militarisme, nationalchauvinisme og racisme lå bag den nye ekspansion. Imperialismens mange følger både ude og hjemme kan danne fokus for et undervisningsforløb som peger frem mod den globale verden. Supplerende stof kan inddrages til at belyse fx udviklingen i Kina eller Sydafrika.

Tema indenfor tidsafsnittet: Politiske, økonomiske og sociale forandringer i Danmark og Europa.

Tema henover tidsafsnittene: Fra Pax Romana over Pax Britannica til den moderne verdensorden som Pax Americana.

1914-1989: Kampen om det gode samfund

- ideologernes kamp

- velfærdsstaten
- afkolonisering
- Murens fald

Kampen om det gode samfund har medført at det oplyste 20. århundrede blev et af de måske blodigste århundreder nogensinde. Det "korte 20. århundrede" fra 1914/17 til 1989/91 kan defineres ved ideologernes kamp. Ideologierne socialismen og fascismen og senere socialismen og liberalisme kæmpede om masserne og magten. I en kort, men særdeles brutal periode fra 1933 til 1945 satte den tyske fascisme, nationalsocialismen, sin egen dagsorden i Europa og resulterede i 2. verdenskrig. Refleksioner over Holocaust eller andre folkedrab og politiske masse mord bør selvfølgelig indgå i et sådant forløb. I 1930'erne, men især efter 2. Verdenskrig, udvikledes velfærdsstaten i de nordiske lande. Velfærdsstaten var i særlig grad et socialdemokratisk projekt, men efterhånden blev den et nationalt klenodie, som intet parti turde udfordre afgørende. Hvilke udfordringer og trusler står velfærdsstaten overfor i dag? Efter århundreders europæisk herredømme er afkoloniseringen af de tidligere koloniområder realiseret.

En reel afkolonisering eller er der fortsat en skjult kolonisering? Herunder kunne inddrages overvejelser om, hvorvidt en guerillabevægelse repræsenterer frihedskæmpere eller terrorister.

Murens fald var en afgørende begivenhed mod slutningen af det 20. århundrede. Berlinmuren stod som symbol på den kolde krig og den delte verden. Dette symbols fald giver muligheder for at beskæftige sig med den nye europæiske verdensorden og det nye Tysklands udvikling og rolle i Europa.

Tema inden for tidsafsnittet: De ideologiske kampe om det gode samfund i Danmark og Europa.

Tema henover tidsafsnittene: Forestillingerne om det gode samfund til alle tider.

1989-i dag: Det globale samfund

- Danmarks internationale placering
- europæisk integration
- nye grænser og konflikter

Det globale samfund som ny dagsorden for Danmark og verdenen, blev lanceret med stor optimisme efter Murens fald. Den sidste Danmarkshistorie blev skrevet af Søren Mørch og hele verdenshistoriens død blev annonceret af Francis Fukuyama. Hvordan placerer Danmark sig internationalt i en ny verdensorden, dette være sig i forhold til såvel for udenrigs- og sikkerhedspolitiske udfordringer såvel som indenrigspolitiske? Danmarks rolle og anseelse i verden er klart blevet påvirket af fx Muhammed-krisen og vores fortsatte deltagelse i krigen i Afghanistan? Hvilke udfordringer står demokratiet og velfærdsstaten overfor i et globalt perspektiv?

Føderalistiske og antiføderalistiske kræfter har præget den europæiske integrationsproces og diskussionen i Danmark om hvor langt Danmark skulle gå ad denne vej. Europæisk integration har været et hovedanliggende for indflydelsesrige kredse efter 2.verdenskrig. Institutioner som Europarådet, EFTA, EURATOM og ikke mindst EU vidner om resultatet. EU udvider stadig mod øst, men af forskellige grunde ser det stadig svært ud for en eventuel optagelse af Tyrkiet og spørgsmålet, er hvor langt integrationsprocessen kan gå både når det gælder ydre- og indre grænser. EU's indflydelse på nationalstaterne og nationalstaternes indflydelse på EU får sandsynligvis stor betydning for hvilken rolle EU kommer til at spille i fremtiden.

Det globale samfund og den nye verden giver nye konfrontationer og samspils muligheder. De geografiske, religiøse, politiske og økonomiske grænser ændrer sig stadig. Globaliseringen har mange ansigter

økonomisk, politisk, kulturelt og socialt. Vil det resultere i udligning af forskelle eller vil det resultere i genoptagelse af gamle national dyder? Når historien nu ikke er død, hvilke kræfter vil så blive de styrende? Vil Kina opnå supermagtstatus og hvad med Obamas USA? Vil undskyldningernes tidsalder medføre at Europa siger undskyld til Afrika, at Danmark siger undskyld til De vestindiske øer eller at tyrkerne siger undskyld til det armenske folk?

Tema indenfor tidsafsnittet: Danmark i en global verden.

Tema henover tidsafsnittene: Kina – riget i midten?

2.3 Supplerende stof

”Historiefagets faglige mål kan ikke opfyldes ved hjælp af kernestoffet alene, men skal også suppleres med stof, hvor der arbejdes med andre historiske temaer og fordybelse i udvalgte emner.”

Alle elever skal have kendskab til kernestoffet. Det er imidlertid afgørende, at al uddannelsestid ikke går med at arbejde med kernestoffet, men at der levnes god tid til at uddybe og perspektivere kernestoffet. Endvidere at arbejde med almenhistoriske aspekter samt med andre historiske problemstillinger, som ligger udenfor eller i forlængelse af kernestoffet. Alene samarbejdet i Almen Studieforbereelse vil ofte stille historielæreren over for at skulle bidrage med historiske vinkler og temaer, der falder uden for histories kernestof.

3. Tilrettelæggelse

Planlægningen af undervisningen er rettet mod opfyldelsen af de faglige mål, som også udgør bedømmelseskriterierne til eksamen. Det betyder fx, at når der i de faglige mål står, at eleverne skal kunne *”formulere historiske problemstillinger og relatere disse til deres egen tid”*, kan man ikke opfylde de faglige mål ved udelukkende at gennemgå kernestoffet som en vidensorienteret undervisning.

Skal eleverne vise evne til at opstille historiske problemstillinger, må undervisningen være problemorienteret og med fokus på fordybelse, ligesom det er nødvendigt at sætte det pågældende forløb ind i en bredere tidsmæssig sammenhæng for at opfylde det faglige mål, at eleverne skal kunne *”- redegøre for viden om centrale udviklingslinjer og begivenheder i Danmarks historie, Europas historie og verdenshistorie, herunder sammenhænge mellem den nationale, regionale, europæiske og globale udvikling”*

3.1. Didaktiske principper

”Undervisningen skal tage udgangspunkt i et fagligt niveau svarende til elevernes niveau fra grundskolen”.

Undervisningen skal give eleverne mulighed for at opfylde de faglige mål. Det er derfor vigtigt, at man i tilrettelæggelsen er bevidst om progressionen i arbejdet med disse mål, og hvordan de kan demonstreres og formidles på forskellige måder og på forskellige niveauer. Her tænkes der både i forhold til det diakrone og synkrone perspektiv, som i valget af arbejdsformer. For at sikre et større engagement, så også de mindre interesserede elever betragter historien som vedkommende, kan man tage udgangspunkt i noget umiddelbart genkendeligt.

Historiefaget er blot et af mange steder, hvor man lærer historie. På ferierejser, i tegnefilm, spillefilm, romaner, ugeblade, aviser, andre fag m.m. får man ligeledes kendskab til historie. I historieundervisningen systematiseres og kvalificeres den viden, som de har tilegnet sig udenfor skolen.

”Arbejdet med faget organiseres fortrinsvis i forløb. Der skal planlægges ni til 15 forløb med udgangspunkt i fagets kernestof og supplerende stof. Alle forløb skal enten relateres til eller tage udgangspunkt i elevernes egen samtid. De ni til 15 forløb skal tilsammen dække alle tidsafsnit. Hovedsigtet med nogle forløb er at skabe overblik, mens det for andre er fordybelse. Der skal tematiseres hen over flere tidsafsnit, hvor det er hensigtsmæssigt.”

For at sikre at historieundervisningen kan være med til at udvikle elevernes evne til at reflektere og forholde sig ansvarligt og kritisk til deres omverden, så er kravet, at alle 9 til 15 forløb skal have relation til deres samtid. Det vil sige, at problemstillinger og indhold skal begrundes ud fra et relevanskriterium. Ved at tage udgangspunkt i elevernes verdensbillede, udfordres de af den nye viden og de nye perspektiver, som undervisningen giver dem og deres historiske bevidsthed skærpes.

Når forløb skal relateres til elevernes egen samtid, så kan det gøres ved at finde spor fra fortiden i nutiden. Det kan være bygninger og monumenter. Eller idéer, som stadig har indflydelse i vores tid fx liberalisme eller socialisme. Ved gennemgang af et emne, fx omhandlende kvinders arbejde i en given tid vil nutidens kvinderolle kunne sættes i perspektiv. Det kan være grundloven 1849, hvilke ændringer er sket i forhold til den grundlov vi har i dag? Det er vigtigt, at eleverne får indsigt i forholdet mellem fortid og nutid. Målet hermed er at gøre dem mere bevidste om deres egen tid, som produkt af et langt forløb. De skal forstå, at mennesket, at de selv er historieskabte og dermed også historieskabende. De lever i en historisk tid, og de gør hver især en forskel som enkeltindivid, gruppe, generation, socialt lag eller andet.

Ved gennemgang af forløb, vil det være naturligt at arbejde på tværs af tidsafsnittene. Afgrænsningen skal sikre nedslag i forskellige perioder, men ikke begrænse arbejdet på tværs af historiske perioder. I nogle forløb vil vægten ligge på overblik og sammenhæng over et eller flere tidsafsnit. I andre vil fordybelse i et konkret tema være det centrale. Både ved oversigtforløb og fordybelsesforløb kan tematikken være udgangspunktet for arbejdet.

”Mindst to forløb skal tage udgangspunkt i Danmarks historie, et i perioden før og et efter 1914. Forløb med udgangspunkt i Danmarks historie skal have udblik til Europas historie og/eller verdenshistorie, og forløb med udgangspunkt i Europas historie og/eller verdenshistorie tilrettelægges med indblik i Danmarks historie.”

Fx gennemgås middelalderen med fokus på europæisk middelalder og indblik til dansk middelalder eller med fokus på dansk middelalder og udblik til europæisk middelalder. Det kan være som oversigtsforløb, hvor forskellige karakteristika for perioden gennemgås. Undervisning ud fra et tema er en anden mulighed: klostervæsen i Europa med indblik til, hvordan og hvornår klostrene organiseredes i Danmark. Kampen mellem kongemagt og kirke i Danmark med udblik til Europa. Arbejdes med et forløb, der overordnet handler om udviklingen af velfærdsstaten med nedslag i 60'ernes ungdomskultur og ungdomsoprøret, så vil udblikket til Europas og verdenshistorien kunne være ungdomsoprøret i USA. Udblikket kunne i et Danmarkshistorieforløb også være at undersøge velfærdsstatens udvikling i Danmark sammenlignet med de øvrige europæiske lande og USA.

”I alle forløb skal der arbejdes med forskellige materialetyper, og arbejdet skal rumme eksempler på de forskellige udtryksformer, i hvilke eleverne møder historien uden for skolen.”

Elevernes historiske bevidsthed dannes ud fra mange forskellige input/informationskanaler, lige fra underholdningsserier i tv til uddrag af Jyske Lov i undervisningen i gymnasiet. Det er derfor vigtigt, at

eleverne beskæftiger sig med forskellige materialetyper, således at de bliver i stand til ved hjælp af metodisk- analytiske redskaber, at afkode hvordan historien bruges i forskellige materialetyper. Historieundervisningen skal afspejle det samfund de lever i med inddragelse af de sociale medier, it .m.m. Derudover skal det traditionelle undervisningsmateriale som oversigtsværker og tekstmaterialer kombineres med fx malerier, fotos (evt. fra elevernes egne album), tegneserier, reklamer, ugeblade, avisartikler, statistik, digte, tegnefilm, spillefilm, dokumentarudsendelser, radioudsendelser, kort og hjemmesider. Materiale hentet hjemme i stuerne eller fra elevernes egen hverdag kan med fordel inddrages, idet det vil skærpe elevernes opmærksomhed på historiens tilstedeværelse i deres egen hverdag.

”De faglige mål skal, sideordnet og løbende, indtænkes i hvert forløb, og undervisningen skal sikre progression gennem materialevalg og arbejdsformer. Progressionen skal sikre bevægelsen mod højere refleksionsniveauer og udvikling af elevernes historiske bevidsthed.”

De faglige mål skal indtænkes i alle forløb, men de kan ikke være i spil samtidig. Det kan være hensigtsmæssigt at evaluere eleverne i forhold til de faglige mål, således at eleverne bidrages en forståelse for de faglige mål som sådan og hvordan de anvendes som bedømmelseskriterier.

Det er vigtigt, at eleverne bliver i stand til, dels at etablere en kronologiforståelse og en indsigt i årsager og sammenhænge i historien, dels forholde sig reflekterende til centrale faktorer og forhold, der bestemmer den historiske udvikling. Dermed bevidstgøre dem om og give dem en forståelse for: sig selv og samfundet som historieskabte og historieskabende.

”I slutningen af 3.g gennemføres et kronologiforløb, hvor stoffet fra det samlede 3-årige forløb indplaceres i en kronologisk sammenhæng med fokus på brud og kontinuitet i den historiske udvikling.”

Formålet med dette forløb er at give eleverne mulighed for at samle alle de emner, der er arbejdet med i det 3-årige forløb og sætte dem i en kronologisk sammenhæng. Eleverne vil på dette tidspunkt være i stand til kvalificeret at opbygge en kronologisk tidsfornemmelse og forholde sig til brud og kontinuitet i historien.

Arbejdet med kronologiforløbet i 3.g vil være meget bestemt af den måde, man over de tre år har arbejdet med kronologi, overblik og sammenhæng.

Hvis undervisningen over de tre år tilrettelægges således, at tidslinjer hyppigt bliver udarbejdet og videreudviklet, så vil et sådan forløb kunne gennemgås ved endnu engang at repetere tidslinjen med den kontinuitet, der er over lange perioder i nogle områder og for visse samfundsformer, og de brud, der ligeledes sker gennem historien. Til støtte for denne forståelse af kronologien og sammenhængene i historien kan et mindre oversigtsværk læses over nogle få lektioner. Eleverne vil da selv kunne føje til deres tidslinje og stille uddybende spørgsmål til sig selv, hinanden og læreren. Som repetition kunne en række billeder fra forskellige historiske perioder analyseres. I et sådant repetitionsforløb kan eleverne udnytte den oparbejdede viden, de gennem undervisningen har erhvervet sig, til at analysere billederne og sammenholde billederne med deres samtid.

Dansk historie som overordnet ramme vil give en anden periodisering og vil samtidig vise den tidsmæssige forskydning af udviklingen i Danmark i forhold til Europa.

Ved tilrettelæggelse af undervisningen medtænkes følgende: faglige mål, nutidsrelevans, indblik og udblik, kernestof, supplerende stof, materialer og arbejdsformer. Ved tilrettelæggelse af den enkelte time medtænkes følgende: problemstillinger/fokus, indhold, metode, materialer og evaluering. Se i øvrigt ”Historie Didaktik”, Columbus 2009.

3.2 Arbejdsformer

”Undervisningen organiseres som en bred vifte af arbejdsformer. Herigennem sikres en alsidig udvikling af elevernes almene, faglige og personlige kompetencer.

Undervisningen skal over det 3-årige forløb tilrettelægges med arbejdsformer, der bygger på og gradvist udvikler elevernes evne til selv at formulere spørgsmål, søge information og gennemføre en problemløsning i forhold til en historisk problemstilling. Der skal tilstræbes en vekselvirkning eller en induktiv og en deduktiv tilgang.

Der udarbejdes i 1.g eller 2.g en opgave i historie og/eller dansk, jf. bilag 4.”

Der er en tæt sammenhæng mellem tilrettelæggelsen af undervisningsforløbene og valget af arbejdsformer med hensyn til progression og til at udvikle elevernes faglige og personlige kompetencer. Det er vigtigt at eleverne får indflydelse på valg af undervisningsformer.

Valget af arbejdsformer skal medvirke til at udvikle elevernes almene kompetencer som eksempelvis evnen til at indsamle, overskue og bearbejde et omfattende tekstmateriale, at organisere og planlægge et fagligt forløb så tidsfrister og produktkrav overholdes. Disse kompetencer vil især kunne trænes i større gruppearbejde eller egentlige projektarbejder.

Historieundervisningen har en multiperspektivisk tilgang til stoffet, ligesom en central del af undervisningen er opbygning af viden og indsigt med diskussioner af forskellige tilgange og holdninger til et emne. Herved kan historieundervisningen medvirke til at udvikle elevernes personlige kompetencer, som eksempelvis at indgå i en dialog, at lytte og respektere andres holdninger, at argumentere og dokumentere synspunkter. Samlet set kompetencer der er meget vigtige for at udvikle elevernes evne og vilje til at blive aktive borgere i et demokratisk samfund.

Dette kræver imidlertid at undervisningen organiseres med forskellige arbejdsformer fra forelæsning over klasseundervisning til gruppearbejde og større selvstændige projektarbejder.

Progressionen er ikke ensbetydende med, at det først er i slutningen af 3.g at et selvkrørende projektarbejde kan gennemføres. Klasseundervisningen bør veksle mellem hovedsageligt at være en lærerstyret vidensorienteret dialog, hen imod en problemorienteret og reflekterende dialog.

Gruppearbejde og projektarbejde er velegnede arbejdsformer i forhold til historieundervisningen og opnåelse af de faglige mål. Det er vigtigt, at kravene til eleverne skærpes over de tre år både med hensyn til litteratursøgning, omfanget af materiale, der skal bearbejdes og opstilling af problemformuleringer ud fra et større materiale.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at alle arbejdsformer medvirker til at udvikle/forberede eleverne på den afsluttende eksamensform, hvor de skal bearbejde et ukendt bilagsmateriale i forhold til et overordnet, gennemgået tema.

”Der udarbejdes i 1.g eller 2.g en opgave i historie og/eller dansk, jf. bilag 4.”

I løbet af 1.g eller 2.g skal hver elev udarbejde en større skriftlig opgave i et af fagene historie, dansk eller i begge fag. Opgavens formål er i bekendtgørelsens bilag 4 formuleret som følger:

”Formålet med opgaven er dels at styrke de faglige mål ved, at eleven i tilknytning til det faglige arbejde og med inddragelse af faglig teori og metode arbejder med et centralt fagligt emne, dels at skabe progression i udarbejdelsen af større skriftlige opgaver ved, at eleven med vægt på de fremstillingsmæssige og opgavetekniske aspekter udarbejder et større skriftligt produkt.”

Opgaven i dansk og/eller historie indgår i den i bilag 4 skitserede sammenhæng, der har til formål at sikre en progression i elevernes skrivekompetencer. Opgaven skal belyse en faglig problemstilling.

Eleverne skal finde og udvælge relevant stof samt behandle og skriftligt formidle centrale enkelt- eller flerfaglige problemstillinger. De faglige problemstillinger behandles, så de ligger i forlængelse af faglige mål og kernestof i de(t) indgående fag. Det er vigtigt, at problemstillingerne giver plads til en fordybelse, der peger frem mod kravene ved det afsluttende studieretningsprojekt.

De faglige problemstillinger afgrænses i et samarbejde mellem elev og vejleder. Vejlederen bør spille en central rolle i udarbejdelsen af den endelige opgaveformulering. Det er hensigtsmæssigt, at opgaven formuleres i en form, der minder om opgaveformuleringerne i studieretningsprojektet, således at eleverne gradvist opnår fortrolighed med skrivning i denne genre.

Besvarelsen vurderes på, i hvilket omfang eleven formår at formidle en faglig problemstilling samt i hvor høj grad eleven behersker de studieforberedende kompetencer nævnt i bilag 4. Der er tale om følgende kompetencer:

Eleverne skal under anvendelse af faglig viden, grundlæggende metoder i faget/fagene og relevant dokumentation kunne give en klar, sammenhængende og nuanceret skriftlig fremstilling, der bygger på følgende studieforberedende skrivekompetencer:

- genrebevidsthed
- sproglig korrekthed
- disposition
- argumentation
- anvendelse af citater, figurer, illustrationer m.v.
- præsentation
- relevante henvisninger, noteapparat og litteraturliste (stx-bekendtgørelsen, bilag 4, 1.1).

Skolens leder beslutter, hvordan vejledningen konkret tilrettelægges. Nedenstående er et eksempel på et vejledningskoncept:

Dansklæreren og historielæreren orienterer eleverne om rammerne for opgaven og kommer med eksempler på egnede problemstillinger

Eleverne vælger 6 uger før afleveringsfristen hvilket eller hvilke fag, opgaven skal udarbejdes i

I samråd med den eller de tildelte vejleder(e) vælger eleven en faglig problemstilling

Med udgangspunkt i den valgte problemstilling udarbejder elev og vejledere en opgaveformulering.

Ambitionsniveauet i opgaveformuleringen må afstemmes efter, hvor meget tid, der på den enkelte skole afsættes til opgaven

Det er op til skolen at beslutte, om eleven kommer med et udkast til opgaveformulering, eller om udkastet kommer fra læreren. Det vigtige er, at den endelige formulering godkendes af vejlederen eller vejlederne. Denne godkendelse finder sted senest 2 uger før afleveringsfristen.

Skolen fastlægger en dato for aflevering af besvarelsen og fastlægger som nævnt *rammerne for arbejdet med opgaven*. Det kan være hensigtsmæssigt at udarbejde en tidsplan med terminer for aflevering af fx område, udkast til litteraturliste, disposition og endelig problemformulering. Op til afleveringstidspunktet vil det endvidere være formålstjenligt, at skolen afsætter 2-3 undervisningsfri dage til udarbejdelse af besvarelsen.

Efter valg af fag beslutter eleven efter samråd med *vejlederen* sig for et opgaveemne, der skal afgrænses på en sådan måde at der sikres en forankring i undervisningen, da det i arbejdet med opgaven er vigtigt, at eleverne som udgangspunkt har en grundlæggende viden at trække på. Hvis eleven skal sætte

sig ind i et helt nyt emnekompleks, er der risiko for, at opgaven kan blive for omfattende. En hovedregel er, at der skal inddrages kildemateriale, som ikke er brugt i undervisningen.

Historie/dansk opgaven defineres, som en opgave af et vist stort omfang og med faglig metodisk og analytisk tyngde. Opgaven bør derfor tildeles elevtid af et sådant omfang, at opgaven med rette kan siges at indgå som en et væsentligt led i forhold til at forberede eleverne til udarbejdelsen af studieretningsprojektet.

Hvis eleven vælger at skrive *en flerfaglig opgave*, skal teorier og metoder fra begge fag indgå i opgaven.

En opgave i både historie og dansk bør indeholde historiefaglige synsvinkler som eksempelvis materialekritik, en metodisk analytisk tilgang samt en udviklingsdimension eller samfundsdimension. Det er således ikke tilstrækkeligt, at fx historiedelen består af en begivenhedshistorisk redegørelse.

Vælger eleven at skrive sin opgave i både dansk og historie, kan følgende emner tjene til inspiration:

- Sagaer og vikingetid
- Barok og enevælde
- Holberg og oplysningstid
- Nationalromantik og dannelse af national identitet i 1800-tallet
- Det folkelige gennembrud i litteratur og samfund
- Pontoppidans novellesamling *Skyer* og provisorietiden i Danmark
- Modernisme og velfærdsstat
- Den historiske roman som genre
- Massekommunikation/historieformidling

Har man arbejdet med et længere temaforløb med nedslag, f.eks. menneskerettigheder fra den franske revolution til i dag, kan eleverne vælge at arbejde med demokrati, styreformers, menneskerettigheder i de perioder, forløbet har omfattet.

Formålet med opgaven er at give eleverne mulighed for at arbejde selvstændigt med historiske problemstillinger.

I *vurderingen* af besvarelsen bør der også lægges vægt på elevens faglige teoretiske indsigt og metodiske færdigheder, herunder evnen til at formidle en faglig problemstilling veldokumenteret, struktureret og med klart fokus. Eleven skal bl.a. argumentere fagligt for sine pointer, herunder kunne dokumentere gennem teksthenvisninger. Besvarelsen skal endvidere afspejle, at eleven er i stand til at opfylde formelle opgavetekniske krav.

3.3 It og medier

It og medier skal inddrages i undervisningen og anvendes med det overordnede formål at fremme elevernes læringsproces. It anvendes som søgeværktøj til oplysninger om og undersøgelser af historiefaglige emner via internettet og andre databaser. Der lægges vægt på udvikling af kreativitet og systematik i søgningen, samt selvstændighed og metodekritisk tilgang. It og medier skal inddrages i såvel skriftlige som mundtlige formidlings- og fremlæggelsesopgaver.

IT kan forbedre historieundervisningen ved at sikre bedre organisering, mere variation og større oplevelser. Internettet er en gave til historieundervisningen med en næsten ubegrænset mængde informationer af mange forskellige typer. Her er der gode muligheder for at finde og opøve metodekritisk analyse

af såvel lyd, film, illustrationer, officielle dokumenter, aftaler, taler osv., som det tidligere kunne være vanskeligt at få adgang til. Desuden rummer nettet et utal af databaser af mere specifik karakter, som eksempelvis lokalhistoriske arkiver På EMU'en findes Fagenes Infoguide med kvalitetssikrede links til alle fag og de omfattende databaser i SKODA (indeholder leksika, avisartikler, FaktaLink osv.), som er frikøbt og målrettet undervisningssektoren.

Udover internettet vil it kunne indgå i historieundervisningen, fx i forbindelse med elevopgaver og projekter, i arbejdet med - og formidlingen af - dansk/historieopgaven, som en del af elevoplæg mm.

På Historiesiden (www.emu.dk/gym/fag/hi/) er der yderligere inspiration til anvendelse af it i historieundervisningen, og under menupunktet "Faglig inspiration" findes mange konkrete eksempler på undervisningsforløb. Se endvidere "Historie didaktik", Columbus 2009.

3.4. Samspil med andre fag

"Da historie A har et særligt ansvar for at medvirke til at skabe helhed og sammenhæng i gymnasieforløbet, skal eleverne trænes i at arbejde med de faglige mål i forløb, der afvikles i samspil med andre fag, både i grundforløbet, i studieretningsforløbet og i almen studieforberedelse.

Senest i starten af studieretningsforløbet gennemføres, i samspil med dansk, et forløb med vægt på historisk overblik og sammenhæng. Hvert af de to fag indgår i forløbet med otte til 10 timer."

Når historiefaget har fået tildelt en særlig rolle med at skabe helhed og sammenhæng, er det naturligvis, fordi faget har særlige forudsætninger for at udfylde denne rolle. Det betyder til gengæld, at der er nogle forventninger historieundervisningen skal indfri.

Historiefagets fokus er forholdet mellem mennesker, natur og samfund, hvorledes menneskene i samspil og modspil har påvirket natur og samfund. Det er fagets særkende at arbejde med forandring og kontinuitet, at betragte udviklingen både fra den individorienterede (aktør) vinkel og den samfundsmæssige vinkel (struktur). Med den historiske betragtningsmåde kan eleverne etablere en forståelse for helhed og sammenhæng inden for et eller flere emner/områder. Det er med denne tilgang og ikke mindst med *de faglige mål* in mente, at faget skal indgå i samarbejde med andre fag.

Hvordan kan man skabe helhed og sammenhæng?

Overblik - og sammenhængsforløb: Her trækker historiefaget på et af sine særkender: at indplacere begivenheder, samfundsstrukturer, tankemåder og menneskets grundvilkår i en tidsrækkefølge og derudfra en redegørelse for årsagssammenhænge og forklaringer på forandringer i historien. Det er imidlertid vigtigt at fastholde en kritisk tilgang, også i oversigtsforløb der traditionelt er vidensorienteret. Hvad angår et sådant forløb kan der også stilles kritiske spørgsmål til periodeinddeling, kontinuitet og forandring, valg af begivenheder/forhold.

Den historiske dimension i alle fag: Alle fag i gymnasiet er i deres læreplaner tillagt en historiske dimension. Det er vigtigt, at denne dimension operationaliseres, dvs. at historielæreren går i dialog med de andre faglærere i studieretningen om det faktiske indhold i de andre fags historiske dimension, og hvordan denne kan kvalificeres yderligere i historietimerne. Leverer de andre fag fx historiske eksempler til illustration af de generelle udviklingslinjer som behandles i historiefaget, er det vigtigt at historiefaget fokuserer på fordybelse ved at stille spørgsmål til eksemplerne og deres værdi i pågældende periode. Gennem analyse af udvalgte problemstillinger, den kritiske analyse og inddragelse af andre fags tilgangsvinkler opnår eleverne et bedre helhedsbillede af sammenhængen mellem individets hand-

linger, de samfundsbestemte rammer og menneskets udtryks - og tankesystemer. Eleverne opnår bevidsthed om historiefagets muligheder og begrænsninger.

Fagligt samarbejde

Der kan være tale om forskellige former for fagligt samarbejde:

- samarbejde indenfor studieretningen
- samarbejde indenfor rammerne af Almen studieforberedelse
- samarbejde mellem forskellige af fagrækkens fag

Samarbejde indenfor studieretningen:

Studieretningsgymnasiet kræver et større samarbejde end tidligere. Det er i den forbindelse vigtigt, at historie indgår i samarbejde med de studieretningsgivende fag for at etablere et til flere fællesfaglige nutidsrelaterede problemstillinger, som i løbet af den 3-årige periode kan undersøges fra de implicerede fags synsvinkler.

Almen studieforberedelse:

Målet er at gøre de enkelte fags begrænsninger og muligheder klart for eleverne samt bevidstgøre dem om, hvorledes fag i samspil kan danne et helhedsbillede af en problemstilling. Her er der fokus på at etablere et videns- og indsigtsområde på et særfagligt videns - og metodegrundlag, som i det faglige samspil forsøges løftet op på et videnskabsteoretisk niveau. De forskellige fag og deres hovedområder sættes i samspil, og deres muligheder for at opnå et helhedsbillede af problemstillingen.

Samarbejde med forskellige fag:

Her kan der være tale om faglige samspil hvor to eller flere fag behandler et emne fra hver deres faglige synsvinkel. Et samarbejde uden fællesfaglig problemstilling og som oftest foregår som parallellæsning.

Historie og Almen studieforberedelse

Som det fremgår af læreplanen punkt 1.1 er historie både et samfundsvidenskabeligt og humanistisk fag. Historiefaget står i skæringsfeltet mellem de fortolkende humanistiske fag og de systematiske samfundsvidenskaber. Den grundlæggende forskel mellem historie og samfundsfag er, at samfundsfag opstiller modeller om generelle forhold(struktur), medens historie fokuserer på det enestående(aktør) i samfundet. Samfundsvidenskaberne har deres store styrke i deres beskrivelser af systemer, som befinder sig i en rimelig strukturel stabilitet, hvor forholdet mellem dele og helhed kun ændrer sig lidt, hvorimod den historiske betragtningsmåde har sin styrke i forklaringen af forandringer og stabilitet. Det betyder at historiefaget anvender såvel humanistiske som samfundsvidenskabelige metoder og kan indgå i Almen studieforberedelse, som repræsentant for begge hovedområder.

”Senest i starten af studieretningsforløbet gennemføres, i samspil med dansk, et forløb med vægt på historisk overblik og sammenhæng. Hvert af de to fag indgår i forløbet med otte til 10 timer.”

I grundforløbet eller i begyndelsen af studieretningsforløbet afvikles i samspil med dansk et obligatorisk forløb med vægt på historisk overblik og sammenhæng. Hvert af de to fag skal bidrage med 8-10 timer til forløbet. Formålet med forløbet er, at eleverne i starten af det treårige forløb præsenteres for overordnede, sammenhængende historiske udviklingsforløb og møder eksempler på litterære tekster fra centrale perioder i litteraturhistorien. I det forholdsvis korte forløb kan behandlingen af disse perioder selvsagt ikke foretages udtømmende, men det er heller ikke intentionen, at eleverne skal fordybe sig i

hver periode. Målet er, at eleverne får opbygget et "skelet", der i det resterende gymnasieforløb kan uddybes i såvel dansk, historie som i samarbejdet med andre fag. Fokus bør være at give eleverne et overordnet kendskab til sammenhængen mellem kultur-bevidsthed og samfundsudvikling. Forløbet kan organiseres som nedslag i fx oldtid, middelalder, renaissance, oplysningstid, moderne og postmoderne tid. Forløbet behøver ikke nødvendigvis dække alle tusind år, men kan afgrænses til nogle århundreder (fx fra renaissance til i dag, fra middelalder til moderne tid). Forløbet kan fx bygge på Bjørn Nørsgaards "Dronningens gobeliner", som dækker perioden og som bygger på Danmarkshistorien med udblik til europa- og verdenshistorien. Derimod vil intentionen med forløbet ikke være opfyldt ved at koncentrere sig om en mere afgrænset periode (fx 1870-1914, 1945-2005).

Forløbet er tænkt som et fundament for bl.a. den historiske læsning i dansk og som en introduktion til de historiske sammenhænge, som uddybes i det efterfølgende gymnasieforløb i historieundervisningen.

Derudover bidrager forløbet til en forståelse af dansk- og historiefagets forskellige metodiske tilgange til det historiske, og det kan derfor danne et metodisk grundlag for et fagligt samspil mellem de to fag i dansk-historieopgaven. Det obligatoriske kronologiforløb kan endvidere indgå som del af et tema i Almen studieforberedelse.

4.1. Løbende evaluering

"Efter hvert forløb gennemføres en evaluering, der giver eleverne mulighed for at vurdere deres tilegnelse af kompetencer og det faglige udbytte. Evalueringen skal danne grundlag for lærerens tilrettelæggelse af et fremadrettet arbejde med de faglige mål og justering af undervisningen."

Et hvert undervisningsforløb bør evalueres i forhold til udbyttet af arbejdet med de faglige mål. Fx ved at give eleverne en test, eller give dem mulighed for at reflektere over, hvorledes de har arbejdet med de faglige mål og i hvor høj grad de kan demonstrere dem. Den skriftlige såvel som mundtlige evaluering har som hovedsigte at give mulighed for en eventuel justering af undervisningen i forhold til de faglige mål. Se i øvrigt "Historie Didaktik", Columbus 2009.

4.2 Prøveform

Der afholdes en mundtlig prøve på grundlag af et ukendt prøvemateriale af 10-15 normalsiders omfang, hvor en normalside svarer til 1300 bogstaver. Det ukendte prøvemateriale skal have tilknytning til ét af de ni til 15 gennemgåede forløb. Det samlede prøvesæt skal dække alle ni til 15 forløb.

Prøvesættet sammensættes af eksaminator og godkendes forud for prøvens afholdelse af censor. Hvert prøvemateriale skal indeholde forskelligartede materialetyper. Et prøvemateriale kan benyttes tre gange på et hold.

Det ukendte prøvemateriale trækkes af eksaminanden dagen før prøven, og der gives ca. 24 timers forberedelsestid, dog ikke mindre end 24 timer, og eksaminationstiden er ca. 30 minutter.

På baggrund af det udtrukne prøvemateriale og det gennemgåede forløb fra undervisningen skal eksaminanden opstille, analysere og diskutere en eller flere faglige problemstillinger. Eksaminationsgrundlaget er således det ukendte prøvemateriale og det gennemgåede forløb.

Eksaminanden præsenterer i de første ca. 10 minutter af eksaminationen de(n) historiske problemstilling(er) og relationerne til det gennemgåede område. Herefter forløber eksaminationen som en dialog mellem eksaminand og eksaminator.

Eksamensgrundlaget

Eksamensgrundlaget er det udleverede ukendte materiale og de gennemgåede forløb, jfr. undervisningsbeskrivelsen. Det gælder også for forløb gennemgået enten i Almen studieforbereelse eller i samarbejde med andre fag.

Prøvematerialet

Et prøvemateriale skal indeholde en overskrift og et ukendt bilagsmateriale. Overskriften angiver et forløb, som skal være identisk med et forløb i undervisningsbeskrivelsen. At overskriften er *identisk* med forløbsoverskriften er meget vigtigt, da der principielt er tale om kendte eksamensspørgsmål de gennemgåede forløb, med et ukendt bilagsmateriale.

Bilagsmaterialet til den mundtlige prøve skal indeholde et varieret materiale, som kan være både traditionelle historiske kilder, synspunktsmateriale, billeder, tabeller, andre former for statistik, litterære tekster, tegneserier, internetmaterialer, film osv. Bilagsmaterialet består af 10-15 normalsider, hvor en normalside er 1.300 bogstaver, jfr. Eksamensbekendtgørelsen, bilag 2. Omregning af tabeller, diagrammer, billeder m.v. til normalsider foregår efter et skøn. Også tv-klip vil kunne indgå, ligesom prøvematerialet kan foreligge elektronisk. Der skal *ikke* udarbejdes spørgsmål til prøvematerialet.

Hvis der indgår uddrag fra grundbøger i selve bilagsmaterialet, er det vigtigt at eleverne undervejs i undervisningen har arbejdet med grundbogstekst som synspunktsmateriale. Rettere sagt kan grundbogstekst kun anvendes som bilagsmateriale, hvis det anvendes som synspunktsmateriale. Generelt gælder, at eksaminanden kun må præsenteres for typer af materiale, der er arbejdet med i undervisningen. Der skal derfor i undervisningen inddrages et bredt udsnit af materialetyper, så der er mulighed for at sammensætte varierede bilagsmaterialer, der kan give eksaminanden mulighed for at vise evne til at anvende viden, metoder, begreber og teorier fra faget.

"Antallet af trækningmuligheder skal overstige antallet af eksaminander med mindst 3.."(jvf. eksamensbekendtgørelsen. Kap.4, §12, stk.4)

Eksaminator har ret til at lade helt enslydende prøvematerialer gå igen 3 gange.

De faglige mål skal samlet kunne demonstreres gennem det udarbejdede prøvesæt. (se didaktik afsnittet)

Prøvematerialet sendes til censor senest 5 hverdage før 1. prøvedag. Censor godkender opgaverne (eksamensbekendtgørelsen § 29), fx ved at sende en mail eller telefonere. Det er naturligt, at der forud for eksaminationen foregår en dialog om materialet.

Orientering af eleverne

Læreren orienterer eleverne om prøvens forløb, herunder præsenteres eksempler på prøvemateriale. Eleverne skal desuden være grundigt instruerede i, hvorledes de forholder sig ved den mundtlige prøve, og hvilke faktorer der spiller en rolle for bedømmelsen. Eleverne trænes i, hvordan det udleverede materiale og kernestof/supplerende stof inddrages.

Trækning af opgaven

Hverken censor eller eksaminator behøver at være til stede når der trækkes, da opgaven (temaet) er kendt. *Alle trækningmuligheder skal fremlægges ved prøvens start(eksamensbekendtgørelsen, kap.4, §12, stk 4).*

Forberedelsen

Forberedelsestiden på 24 timer anvendes til at udarbejdelse af en synopsis/disposition/plan for fremlæggelse af problemstillinger i materialet. På baggrund af det udleverede bilagsmateriale og relevant kernestof/supplerende stof skal eksaminanden opstille, dokumentere og diskutere en eller flere faglige problemstillinger.

Eksaminationen

Eksaminationstiden inkl. votering og karakterfastsættelse er 30 minutter. Alt, også materiale fra undervisningen, kan medbringes i eksamenslokalet. Eleverne bør informeres om at det tæller positivt med i bedømmelsen, hvis der er fundet yderligere **relevant** materiale i forberedelsestiden. Eksaminanderne skal dog også orienteres om, at mange medbragte hjælpemidler ikke i sig selv er befordrende for en god præstation, og at materiale fundet i forberedelsestiden ikke kan træde i stedet for det udleverede bilagsmateriale.

Eksaminationen tager udgangspunkt i de af eksaminanden valgte problemstillinger. Bilagsmateriale og relevante dele af kernestof/supplerende stof i undervisningsbeskrivelsen skal inddrages. Selve prøven er individuel. Eksaminanden starter med en mundtlig fremlæggelse. Heri indgår som minimum en præsentation af problemstilling(er), konklusion(er) og evt. anvendte metoder. Der gives ca. 10 min. til denne del, således at eksaminanden får lejlighed til at demonstrere opfyldelse af faglige mål. Der gives derefter god tid til en dialog mellem eksaminator, eksaminand og evt. censor, hvor punkter fra den mundtlige fremlæggelse uddybes, ligesom der kan kobles til relevante faglige mål og faglig perspektivering, som ikke har været berørt.

Meningen med de 24 timer er bl.a. at give eksaminanderne mulighed for at vise, at de kan anvende bilagsmaterialet til metodisk-kritisk at analysere og diskutere deres problemstillinger.

4.3 Bedømmeskriterier

Ved bedømmelsen lægges der vægt på, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de faglige mål, som er angivet under pkt. 2.1. Der gives én karakter på baggrund af en helhedsvurdering.

For at sikre en individuel bedømmelse af eksaminanderne er det vigtigt, at der efter eksaminandens oplæg er god tid til votering, hvor punkter fra den mundtlige fremlæggelse i forhold til relevante faglige mål og perspektiver uddybes.

Eksaminanderne skal for at svare på deres problemstillinger bruge:

1. det udleverede bilagsmateriale og
2. kernestof/supplerende stof.

Ved uenighed mellem 2 karakterer er det censors karakter, der er afgørende jf. Karakterbekendtgørelsen §14.